

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

§. IX. Conditum a S. Placido monasterium invadunt barbari: quinam hi
fuerint.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

AUCTORE
J. B.

540, quarto nimirum anno, ex quo Casino Placidus discesserat, quod quidem Acta anno 536, ut supra diximus, illigant; at verius ad annum circiter 534 referendum esse, pariter diximus, si S. Placidus Sabinum Canusii viderit.

Messanensis
episcopus,
Actorum scri-
ptori verosi-
militer igno-
tus, conse-
cravit,

424 Porro mirari hic subit, cur horum Actorum fabricatorem vel interpolatorem, qui Germanum Capuanæ, Marcianum Beneventanæ, Sisinium Rhegiensis ecclesiæ episcopos nominatim in superioribus expressit, hic Messanensis episcopi (de quo nulla prorsus apud Stephanum Aniciensem mentio est) nomen præter morem non prodiderit. An forte id ignoravit? De Gordiano equidem id dici nequit. Recentior igitur aliquis ista scripsisse videtur, qui vel episcopi Messanensis nomen ignoraverit, vel caute suppresserit: forte quod Eucarpum aliquem anno 504 ex sexta synodo Romana sub Symmacho Papa celebrata; item aliquem sub Pelagio II anno 577 ad Pontificatum evecto, qui Eucarpio Messanensi episcopo Catanensis ecclesiæ visitationem injunxit, Messanæ sedisse dicerat; nec tamen ausus fuerit Eucarpum nominare, quod annum tum 504, tum 577 ab anno 540 intervallo nimis longo distare autumarit, ut Eucarpio ecclesiæ S. Joannis Baptistæ dedicationem adscriberet; nec alium nosset, qui tunc ecclesiæ Messanensi præfuerit. Ceterum spectata S. Placidi virtus, pluribusque prodigiis Messanæ illustrata, id brevi effecit, ut præter Donatum et Gordianum, quos secum Casino adduxerat, recens a se conditum monasterium ad triginta usque alumnos numeraret, qui sub ejus auspiciis se Benedictino instituto et obsequio divino manciparunt.

conditum et
alumnus au-
xit.

425 Primum id monasterium fuit, quod Benedictinus Ordo extra Italiam habuit. Glannafoliensis monasterii, quo nullum antiquius habuit in Gallis, constructionem ad annum 543 Mabillonius refert. Yepesius ad annum 537 Siculis Benedictinis præ Hispanis et Gallis antiquitatis palmam sponte concedit; at illam præ Gallis Hispanis tribuit, fundatum eo anno scribens monasterium S. Petri de Cardenna in diocesi Burgeni. Num vere, ad propositum nostrum non admodum facit: id certum Yepesio imposuisse Pseudo-Maximi Chronicon. Hæc igitur missis, ad Placidum Messanæ agentem redeo. Dubium esse non potest, quin Messanenses monachi sub Placidi auspiciis religiosæ vitæ numeros omnes accurate expleverint: quibus hic exemplis præluxerit Sociis, exponit Yepesius ad annum 536, cap. 3 Mabilloniana S. Placidi Acta, mihi num. 51, sic contrahens: Si cellæ seu penuriæ seu vinarie rationes ad calculum exigas, sanctus Pater perpetuum Quadragesimam egit. Sub junium autem vernum diebus Solis, Martis ac Jovis aliquid panis et aquæ indulsit aridis faucibus ac inani stomacho: reliquis a mica etiam et gutta abstinuit. A quo tempore se Deo nuncupavit, horrido cilicio indutus semper fuit, frustra indignante pelle. Plerumque diei et noctis contrivit nunc legendo, nunc orando. Quando fessis genibus niti jam amplius haud poterat, humi sessum se recipiebat, quæ illi pro cella et lecto erat. Multa dein ex eisdem Actis (Stephanus Aniciensis horum non nisi generatim meminisse) hausta commemorat de Sancti in Deum amore, sui abdicatione, mundi contemptu, monasterii cura, morum constantia, gravitate, affabilitate, de studio pauperum, de virtutibus ceteris, quibus procul dubio discipulos ad sedulam sui imitationem non mediocriter incitavit.

C

§ IX. Conditum a S. Placido monasterium invadunt barbari: quinam hi fuerint.

Pronum erat, ut tam præclara vitæ institutio tum S. Placidi, tum monasterii ab illo constructi famam undequaque diffunderet: in Urbem igitur allata Fratibus ejus ac Sorori vivendi S. Placidi cupiditatem injectit: fuere autem hi Eutyehius, Victorinus et Flavia, quibus se itineris comites Faustus et Firmatus adjunxerunt, ut Acta videntur innuere: sed aliunde forsitan hæc nomina saltem partim mutuata esse, dixit §1. Messaniam feliciter procecti, classem, inquit Acta Mabilloniana num. 58, in littore solvunt, descendentesque de navi, ad sancti Johannis cœnobium tendunt, videntesque Fratrem, repleti sunt gaudio magno, qua de re equidem ambigere nefas est: sed vide, num consequenter Acta loquantur, dum subdunt: Et primo quidem non cognoverunt, ob id scilicet, quia ex quo beato Benedicto oblatum est, illum ulterius non viderant, et post tanti temporis spatium vir factus, et monachali habitu indutus, atque præ nimia abstinentia ac enormitate vigiliarum, corpore tabefactus et annihilatus erat. Quid enim? Messalinus, rerum Tertulli in Sicilia procurator, forte Placidum nunquam viderat; et tamen appulsus in Siciliam Placidum (quem jam tum vitæ austeritate maceratum fuisse, suspicari perinde licet, ac annis abhinc quatuor aut quinque) vix conspexit, quin illico Placidum e vultus forma ac lineamentis, quibus patrem referebat apprimè, agnoverit, equoque desiliens ad ejus pedes fuerit provalutus. Audi Acta num. 41: Videns autem Messalinus beatum Placidum juxta maris littora stantem, formamque ejus vultui Tertulli patris ipsius assimilantem, equo, quo insiderat *, descendens, ad pedes ejus cecidit. Rectius, ut opinor, hæc de Messalino siluisset, quisquis hæc Acta seu scripsit seu interpolavit, prout siluit Stephanus Aniciensis. Sed ad S. Placidum, ejusque Germanos et Hospites redeamus.

S. Placidi monasterium in-
visum illius
Fratres;

E

* cui insiderat

F

427 Vix diebus aliquot mutuis colloquiis conversationibusque sese recrearant, cum omne eorum gaudium inopinatus omnino casus gravissimusque turbavit. Nocturnis Dei laudibus cum Fratibus ceterisque cœnobii Messanensis Alumnis vacabat Placidus, cum, effractis monasterii foribus, nihil tale suspicantes invadunt barbari, in vincula conjiciunt, an tandem post dierum aliquot tormenta, crudelissime interficiunt, quæ quidem a num. 59 Acta Mabilloniana fuse ac prolizè enarrant. Rei gestæ adjuncta præcipua hæc sunt. Annis quidem Christi 544, ut discrete habetur infra num. 83, classis barbaræ præfectus Mamucha, Abdalæ Hispaniæ regis idololatæ dux; barbari denique, Agareni seu Saraceni et pagani. En, inquit in hunc Actorum locum Mabillonius, errorum labyrinthus. Non pagani Hispaniæ sæculo sexto, quo S. Placidus martyrium subiit, occupabant, sed maximam partem Gothi, Callæciam Suevi, utriusque Ariani, illi quidem sub rege Theude, qui ab anno 531 ad 546 regnavit; Visigothis imperavit, hi vero sub proprio rege, sed ignoto... Hi pagani appellantur SARACENI infra num. 74 (nihil 80.) At Saracenos Hispaniam invasisse æra dumtaxat 661, hoc est, anno Christi 661: æra vero insequente victo

ubi a barbaris inopinato tam Monachi, quam Hospites occiduntur;

A victo occisoque Roderico, regnum Gothicum evertisse, tradit Rodericus Toletanus in lib. III de Rebus Hisp. cap. 19. Similia Octavius Cajetanus observat in *Animadversionibus in Vitam S. Placidi, Stephano Aniciensi adscriptam*. Itum ergo est ab eruditissimis in diversa, ut rei saltem substantiam tuerentur.

hos barbaros
Yepesius ex
Arabia et
Africa,

428 Antonius Yepesius in *Chronico Ordinis S. Benedicti ad annum 541 eadem fere, quæ Mabillonius et Octavius Cajetanus, observat; neque eo tempore in Hispania Abdallam, sed Theudem regnasse, non paganum, sed Arianum, testes adducit Procopium, et S. Isidorum, qui etate illa vixere. Nec Mauros ex Hispania in Siciliam vela facere potuisse ait, qui multo post, anno, ut censet, 714 rerum in Hispania potiti sint. Itaque Yepesius illa Actorum verba num. 59: Qui (pagani) in Hispania inhabitabant, Gordiano ab imperio historiae interpolatore adjecta esse, contendit, et Saracenos seu Agarenos ex Arabia et Africa in Siciliam impetum fecisse, arbitratur; quod postremum fortassis a vero non deviat, ut ex dicendis apparebit. At vero per interpolationem, Gordianæ Historiæ factam, verba illa ab imperito interpolatore fuisse assuta, mihi probabile non est, tum quia Gordianum hæc Acta primum scripsisse, gratis imo tota illorum serie suadente contrarium, sibi sumit Yepesius; tum quia Stephanus Aniciensis, qui Græcum Gordiani fontem consuluisse se ait, Abdalam toti Hispaniæ præfuisse, etiam scribit.*

Villadecani-
us Gothos sub
Totila rege;

429 Philippus Villadecanius, patricius Messanenensis, hujus cædis auctores, teste Octavio Cajetano supra laudato, Gothos fuisse existimat, ac tum in sanctos Martyros sævisse, cum rex eorum Totila Siciliæ arma intulit, Messanam oppugnavit reliquamque Siciliam depopulatus est. Et quidem hic, inquit Mabillonius in *Præfatione ad Acta Sanctorum Ordinis Benedictini* § IV, vulgatis S. Placidi Actis cum nonnulla satis conveniant, tum illud maxime consentit, quod prædones Rhegium (quod paulo ante Gothi se dederat) utrobique petiisse navigio feruntur. Id tamen discriminis inter utramque narrationem (*Procopii de expeditione Totila in Siciliam et Actorum de S. Placidi martyrio*) est, quod Totila feliciter in Italiam appulsus est (secundum *Procopium*), Mamucha vero cum suis naufragio periisse dicitur. Adde, nec Totilam fuisse paganim, nec regnasse in Hispania, Siciliam vero sub annum dumtaxat 550 depopulatum esse: nam *Procopius lib. III, cap. 39 de Bello Gothico Totila in Siciliam expeditionem anno ejusdem belli decimo quinto affigit, cujus initium ad annum Justiniani nonnum refert lib. I, cap. 5, Christi 535.*

Gallionius,
Arianos His-
paniam inco-
lentes fuisse,
censet:

430 Gallionius in *Opere, quod de sanctis Virginibus Romanis inscripsit, de S. Flavia agens, cum illius martyrium Saracenis Hispaniam incolentibus adscribi non posse animadverteret, Arianis adscripsit. At Arianis, licet Christum Deum esse inficiarentur, ab idolorum tamen cultu abhorrebant. Abdala vero, Mamucha, quique huic parebant, barbari sic describuntur in Actis, ut eos omnes idolorum cultores fuisse necesse sit. Idolorum nomina, Moloch, Rempham et Lucifer, infra num. 59 memorantur. Num. 68 Pagani universim vocantur, ubi et alibi non semel. Num. 72 Mamucha ipse Martyribus his verbis instat: Negate, Christum vestrum Deum esse et nostro more Luciferum Sidus Dei nostri Rempham excolite, ut frui possitis una nobiscum hujus gaudiis vitæ. Quæ sicut in Arianos non cadunt,*

ita nec hos martyrii auctores fuisse necesse est; nisi contra Actorum, si quam hic habent, fidem, qui Sanctorum necem perpetrarunt, non modo non Saraceni fuerint, sed nec idololatæ. Constantinus Bellotus alio se vertit in *Apologia pro Joanne diacono, ut refert Octavius Cajetanus supra laudatus, et Paganos, in Actis memoratos, Gothos fuisse existimat; Abdalam eundem, qui Theudius aut Agila, Hispaniæ uterque rex; Mamucham vero, ejusque socios Saracenos, qui Sanctos e medio sustulere, Mauros idololatrias, ex Africa in Hispaniam accitos; hæc, inquam, Belloti opinio est; nunc qui ex ea Actis manum medicam adhibere nitatur, accipe.*

AUCTORE
J. B.

431 Primum ait, nemini mirum videri debere, Gothos Hispaniam incolentes, licet Ariani secta essent, Gordiano tamen Paganos dictos, quippe qui Ariani impietati acutum quoque idolorum cultum conjunxerant. Quod si Arianos ab idololatra Porphyrio Porphyrianos Constantinus Magnus nuncupavit, et sancti Patres eosdem ob sectæ impietatem idololatrias compararunt; quid ni illos Gordianus paganorum nomine nuncupare potuerit? Tum vero ait, Abdalam pro Agilo scripsisse Gordianum, errore tolerabili facillique in scriptore non Hispano; maxime cum vel inter Hispanos de hujus regis nomine non conveniat, ab his Agila, ab illis Aquila dicti. Nec alia forte de causa Abdalæ Gordianus mentionem fecit, quam quod, Constantinopoli scribente Gordiano, Agila regnabat in Hispania. Addit Abdalam nusquam in Actis Saracenum dici, sed Mamucham illius præfectum et milites, qui Mamuchæ parebant: hos denique Mauros fuisse, qui sive a Theude, sive ab Agila mercede conducti et in Siciliam adversus Romanos missi, Messanam insigni clade attriverint. Ita Constantinus, teste Cajetano. Verum quid de his sentiendum?

Bellotus item
Gothos,

432 Gothos in Hispania dominatos esse tum ante, tum post annum 541, nemini dubium est. De eorum vero religione ita universim scribit *Procopius lib. I de Bello Vandalico cap. 2. Omnibus... eadem leges, eadem sacra, Ariana scilicet. Nulla hic mentio est de idolorum cultu in iisdem personis cum hæresi Ariana conjuncto; neque hunc idoneo testimonio Bellotus stabilivit: quare hæc ejus assertio merito vocatur in dubium. Dein esto, Arianos sive hæreseos sive pessimorum morum causa paganos dictos, aut cum illis comparatos fuisse tum a Constantino, tum a sanctis Patribus: certe illos idolis sacrificasse, non dixerunt. Sic S. Athanasius Oratione I, n. 31 contra Arianos scribens: Qui enim hoc in loco divinum Verbum a divina Incarnatione sejungunt, idem ipsum imminutum putant, cum audiunt, carnem factum esse, proindeque idem omnino sentiunt ac gentiles, uti sane sentiunt, cum divinum Incarnationem mutationem Verbi esse suspicantur; sic, inquam, scribens Athanasius ostendit quidem, quos arguit, hæreticos gentilium erroribus aliqua ex parte subscribere, at re vera idololatrias esse, ac idolis sacrificare consuevisse, non affirmat. Qui vero in Martyres nostros sævierunt, non pravis modo opinionibus imbuti, sed et idolorum cultores a prætenso Gordiano, usque veluti diis servisse dicuntur.*

qui partim
dubia,

F

433 Sed neque verum est, Gordianum quidem partim falso, Abdalam scripsisse, sed Agilam intellexisse: nam S. Placidi martyrium anno 541 diserte innectit; quo regnabat non Agila, sed Theudis in Hispania: si enim æræ 569 seu anno Christi 531, quo Theudem regnare cepisse, Isidorus scribit in Historia

AUCTORE
J. B.

storia Regum Gothorum, adjeceris 17 alios, ad annum circiter 548 pertinges; quo Theudi successit Theudisclus, ac deinde Agila. Regnabat forte hic quidem, cum Constantinopoli S. Placidi Acta Gordianum exarasse nonnulli volunt; sed Gordianus non illum regem, qui, cum Acta scriberet, in Hispania regnabat; sed eum, qui Hispaniis praeerat, cum Martyres caestincti sunt, procul dubio designavit. Dicere autem hunc quidem designare in animo habuisse Gordianum; sed Agilam seu Abdalam per errorem expressisse, nonne est errorem auctori res sua memoria gestas describenti, et Latinis Graecisque litteris apprime, ut aiunt, erudito, valde gravem asingere, ejusque fidem eadem opera stabilire velle, et convellere?

partim Actis
repugnantia
tradit:

434 Additamentum verò, quo nusquam in Actis legi asseritur, ipsummet regem Abdalam Saracenum, aut idololatram fuisse, Actis quoque repugnat; ex his enim perspicuum fit, Mamucham cum suis Saracenos ac Paganos fuisse; atque ejusdem perspicue colligi saltem potest ejusdem ritus fuisse tum Mamucham cum suis, tum ipsummet Abdalam. Sic enim Placidum Mamucha alloquitur infra num. 60: Nega Christum tuum et dic in eum convicia et juxta ritum invictissimi regis Abdalae Deum adora, et dimitte te. Et paulo infra sic ejus in martyrio Comites: Vos quid dicitis? Obtemperabitis praeceptis excellentissimi regis Abdalae, ut Christum relinquentes, Deum nostrum adoretis? Rursum num. 72 Mamucha in hunc modum loquitur: Assentite nobis et proderit vobis; negate, Christum vestrum Deum esse, et nostro more Luciferum sidus Dei nostri Rempham excolite. Et num. 76: Hortor et commoneo vos Crucifixum negare, et adorare Deum, cui excellentissimus rex noster Abdala cervicem suam flectit: sin alias, acerrima morte peribitis. Ejusdem itaque ritus utriusque fuere: neque aliud ex Actis Graecis, a se, ut ait, consultis, conclusit Stephanus Aniciensis, cujus mentem minime ambigua verba declarant: sunt autem hujusmodi: Tempore, quo beatus Placidus apud Messanam urbem Siciliae morabatur, Abdala Saracena gentis et ritus nefandissimi caput et princeps toti Hispaniae praesidebat. Quae de Mauris supra dicta sunt, infra examinabimus, cum de Cajetani sententia agemus.

Mabilionius,
Sclavinos fu-
isse utcumque
dici posse,

435 Mabilionius in praefatione ad Acta Sanctorum sui Ordinis § IV rationem aliquam esse, ob quam S. Placidi martyrium Sclavinis adscribi possit, affirmat. Promittit illam e Procopio, qui lib. III de Bello Gothico cap. 38 Sclavinos Thraciam et Illyricum sub Justiniano depopulatos tradit: addit Mabilionius, nec Siciliae verisimiliter pepercisse, a Totila forte conductos. Praeterea, Sclavinos visum supplicis fere vivere in victos consuevisse, quibus Martyres nostri affecti fuere; qua de re laudatus supra Procopius haec habet; Obvius non ense, non hasta, non alio quoquam usitato mortis genere conficiebant, sed depactis valide in terram sudibus praecutis, miserorum sedes multa vi impingebant, et infixas inter nates palorum cuspides adigentes usque viscera, illis vitam extorquebant. Praeterea defossis humi lignis quatuor crassioribus alligabant hi barbari eorum, quos ceperant, manus ac pedes, deinde capita fustibus assidue tundendo, veluti canes aut serpentes aliudve ferae genus mactabant. Alios cum bobus, et ovibus, quas in patriam abducere non poterant, in tuguria compactos immisericorditer cremabant. Ita Sclavini, in quos incidebant, necare erant soliti.

Ritus quoque Sclavinis fuit barbarorum, qui Martyres nostros trucidarunt, non undequaque dissimilis, hunc libro III, cap. 14 Procopius hoc modo describit: Unum enim Deum, fulguris effectorem, Dominum hujus universitatis solum agnoscunt, eique boves et ejusque generis hostias immolant.... Praeterea fluvios colunt et alia quaedam numina (ἄλλα μὲν θεῶν ἄλλα ἄλλα) unde Mabilionius vertit, daemones) quibus omnibus operantur, et inter sacrificia conjecturas faciunt divinationum. Ita fere Mabilionius loco citato.

436 Parum efficax est viri doctissimi ratio, nam primo Sclavinorum in Thraciam et Illyricum irruptio aliquot annis S. Placido martyrio posterior est, nisi ab Actis a Mabilionio editis, et illud anno 541 conceptis terminis affigentibus omnino sit recedendum; refert enim illum Procopius ad annum belli Gothici decimum quintum. Hoc autem inquit anno Justiniani nono, Christi 535, atque adeo ad annum Christi circiter 550 nos deducit Sclavinorum in Thraciam et Illyricum irruptio, sed ita non congrunt tempora, hinc a Procopio Sclavinorum in Thraciam et Illyricum irruptioni, illinc S. Placidi martyrio in Actis assignata. Neque per Procopium licet hac priorem Sclavinorum in Romanorum fines irruptionem fingere: nam teste eodem lib. III de Bello Gothico cap. 38, ante irruptionem illam ne tentaverant quidem unquam hi barbari incursionem facere in Romanum imperium. Immo vero ante illud tempus, quod supra dixi, nunquam cum exercitu fluvium Istrum videntur trajecisse. Capite quidem 40 Sclavinos dein toti Europa damna gravissima intulisse, Procopius narrat. Totila forte gratificatos, quae tunc aliquorum, teste eodem Procopio, suspicio fuit. Huc si oculos intenderit Mabilionius, cum Sclavinis verosimiliter Siciliae etiam, praeter Thraciam et Illyricum invasisse dicit, definitum in Actis Placidiani martyrii annum non curavit, ut conjecturae suae locum faceret. Nunc, quae ad Sclavinorum ritum, et solitam eorum feritatem spectant, examinemus.

438 Si Saracenorum ritus in Actis memorati cum ritibus Sclavinorum a Procopio traditis comparaverimus, nihil, quod Mabilioniana conjecturae magnopere prosit, reperiemus. Quantum quidem e Procopio (verba habes num. 435) colligere est, praecipuum Sclavinorum ritum id fuit, quod fulminis fabricatorem putabant: secundaria cetera, ut flumina, nymphae et alia quaedam numina, ut Claudius Maltretus Procopii interpres vertit. Mamucha vero deorum omnium excellentissimum Luciferum vocat, ex Hieronymo autem in Vita Hilarionis cap. 20 apud Roswydum patet, Luciferum et Venerem praecipuo in honore habuisse Saracenos. Verba illius sunt: Pervenit Elusam eo forte die, quo anniversaria solemnitas omnem oppidi populam in templum Veneris congregaverat. Colunt autem illam ob Luciferum, cujus cultui Saracenorum natio dedita est. Et cap. 3 in Amos haec prophetae verba, Sidus Dei vestri ita commentatur, Quod Hebraice dicitur Chochab, id est, Lucifer, quem Saraceni huc usque venerantur. Verum non video, quae inter Luciferum et Venerem a Saracenis potissimum cultus, et fulminis fabricatorem Deum ceteraque Sclavinorum vana numina, a Procopio memorata, connexio intercedat, ut eadem dici possint.

438 Quod jam ad tormenta pertinet, etsi Martyres nostri tormentis aliquot affecti legantur in Actis, quae ad ea, quae Sclavinis in usu fuisse Procopius num. 435 laudatus scribit, accedant;

adductis eam
in rem

E

rationibus,
ait:

F

verum, ut
ostenditur,

non-

A nonnulla tamen præterea subiisse ibidem dicuntur, quæ Scelavinis in usu fuisse, Procopius negat. Quæ fuerint Christianis Siculis a Saracenis toleranda supplicia, infra num. 70 sic Acta exponunt: Jam vero quis digne enarrare valeat, quantis suppliciis Christiani eo tempore in Sicilia sint affecti? Nonnulli namque palorum vectibus ora reserantes, fœtidum cœnum ingerebant. Alios in frontibus et in tibiis remugientibus nervis torquendo cruciabant, plerumque aquam marinam, acetum, amurcam et liquamen et alia multa et crudelia, tanquam utribus imbutis ori appositis, sine misericordia porrigebant, stimulis ferreis ad ambulandum urgentes. Parvulos etiam ab uberibus maternis rapientes, insontem infantiam elidebant ad terram. Alios e regione pedes tenentes, a meatu prorsus naturali, usque ad arcem capitis dissipabant. Alii candentis ferri laminis adusti sunt, aptantesque fustes in modum ferrarum ex palmis cum stirpibus, et dorsa Christianorum cum illis flagellantes, non tantum ossa confringebant, sed etiam terebrantes aculei intrinsicse remanebant, dissipatisque carnis viscera pandebantur. Nonnulli vero, ligatis pedibus post terga currentium equorum, inter spinosa loca silvarum ducebantur, ut, ducti et reducti, dumosis lignorum aculeis eorum corpora carperentur, ac diu et sæpius tibiis torquendo tinnientibus chordis constringebant.

B 139 Feminas autem per unum pedem appendentes palis minoribus dentatis rectis * in capite, crinibusque in eisdem colligatis, ac vehementius stringentes simul cum capillis omnem pelliculam auferabant, ingentia pondera in uno pede colligantes, et laminas ferri ignitas dorso, ventri, mamillis ac lateribus apponentes. En congestas suppliciorum facies satis multas: nullus tamen et Christianis palis humo infæus dicitur; nullus, cum verberibus tunderetur, defossis humi quatuor lignis alligatus; nullus turgurio inclusus et ita igne combustus, quæ tormentorum genera Scelavinis familiaria fuisse, Procopius scribit. Mortis vero genus, quo Martyres nostri perire, non modo non familiare erat Scelavinis, sed ne usitatum quidem: illud Acta infra num. 78 ita describunt: Cumque sancti martyres Eutychius, Victorinus, et virgo Flavia, cum triginta tribus Sociis suis respondissent: Amen; flectentes genua decollati sunt una cum beatissimo Placido. At, teste Procopio, Scelavini Obvios non ense, non hasta, non alio quoquam usitato mortis genere conficiebant; ut adeo ex usitata Scelavinorum sævitie et toleratis a Martyribus nostris suppliciis effici nequeat, Scelavinos tam horrendis suppliciis in Sanctos fuisse debacchatos, meritoque Mabillonius tantum dixerit, esse rationem aliquam (sed ex dictis non admodum efficacem) ob quam S. Placidi martyrium feroci Scelavinorum genti possit adscribi.

C 140 Geminam præterea Mabillonius Siciliæ cladem refert, quarum altera sub Gregorio Magno contigit, alteram Marcellini continuator, Aimoinus, et Chronicon Moissiacense apud Chesnium tom. III Scriptorum Franciæ memorant: illam a S. Placidi ætate nimirum remotam fatetur Mabillonius, quam ut in illa Placidus martyrium subire poterit. Idem porro dicendum est de secunda, nisi ab Actis plane recedere malimus. Justiniano quidem imperante, hæc contigit; sed Agila in Hispania regnante secundum Chronicon Moissiacense, quem annis aliquot a S. Placidi martyrio Hispaniam regere cepisse, jam vidimus supra. Præterea illius auctor Buccellinus, non

Hispano regi, sed Theodeberto Francorum regi militabat, neque ex Hispania, sed Italia in Siciliam traduxit exercitum. Sed Mabillonius Actorum hoc loco error intolerabilis visus est; atque adeo, de conciliando cum temporum illorum historiis Actorum scriptore non sollicitus, satis habuit, quasdam barbarorum in Siciliam excursions protulisse, quæ, Justiniano imperante, contigerint, itisque insignitæ sint characteribus notisque, ut illis Sanctorum martyrium utcumque possit adscribi. Majora conatus est Octavius Cajetanus in suis ad Acta S. Placidi, Stephani Anciensis nomine edita, Animadversionibus. Hunc denique audiamus.

141 Animadversione 15 in Vitam S. Placidi, quid sentiat, succincte exponit his verbis: Aio igitur, barbaros, quos Gordianus scribit Siciliam afflixisse, Placidumque ac Socios pro fide Christi occidisse, Sarracenos dæmonum superstitionis cultores extitisse et in Siciliam ex Mauritania adnavigasse, quæ Gordiano Hispania dicta est. Ac primo quidem secundum Octavium minime mirum est, Gordianum Mauritaniam dedisse Hispaniæ nomen: id enim antiquorum scriptorum exemplo fecit, qui Mauritaniam, quæ Tingitanæ nomen accepit, Hispaniam appellavere, ut de Honorio, Sexto Rufo, et libro Notitiarum observat Ortelius verbo Mauritania. Dein neque mirum est, Mauros, Tingitanæ nempe provinciæ, a Gordiano (ut illi quidem censet, mihi vero hic tantisper fingere lubet) Saracenos dictos: quamquam enim Saraceni peculiarem Arabum gentem constituerint, nomen tamen suum ad Arabes reliquos propagarunt: sic Scenitas Arabes Ammianus Marcellinus lib. xxii, cap. 15 Sarracenos sua ætate appellatos scribit. Jam vero ex Arabibus seu Saracenis orti sunt Mauri, qui Mauritaniam Africae provinciam tunc incolabant: scribit enim Procopius de Bello Vandalico lib. ii, cap. 10, Mauros ex iis gentibus ortos esse, quas e Phœnicæ, cujus tunc pars erat Palæstina, alio fugere compulsi Josue; quæ primo quidem in conterminam Ægyptum, ac dein in Africam concessere: porro cum gentes illas numero abundantes fuisse scribat, et Arabia Ægypto ac Palæstinæ confinis sit, verosimile est et Arabes fuisse a Josue alio migrare compulso, et in Africam secessisse. Certe, ut notat Ortelius, Mauros ALARABES hodie nominant Hispani, Olivario auctore, quasi dicerent ARABES; AL enim articulus Arabicus est. His adde, Arabes, seu Saracenos, etiam Palæstinæ partem occupasse ex Hieronymo, cujus verba habes num. 137: erat enim Elusa, quam a Saracenis habitatam scribit Hieronymus, urbs Palæstinæ in Idumæa. Sive igitur ex Arabia Mauri, sive e Palæstina in Africam migrarint, Saracenos dixerit illos Gordianus, quod ex Arabibus, qui et Saraceni dicti sunt, ortum duxerint.

142 Plura præterea ad confirmandam sententiam suam Cajetanus congerit, ut idem Mauris et Ammonitis, Palæstinæ populis, idolum fuisse, Moloch dictum; iisdem moribus Mauros et Arabes vixisse, ac Saracenos veteri odio in monachos flagrasse. Denique et bella, quæ Mauros inter et Justinianum intercessere. Sed, ut reliqua a Cajetano satis forte probabiliter dicuntur, quæ de his bellis habet, haud satis accurata videntur. Ait enim ex Procopio, Justinianum, attritis Vandalis, in Mauros arma vertisse; male pugnasse cum Mauris, amissis copiis una cum duce, anno imperii sui decimo quarto, Christi 540; quapropter fieri facile anno consequente, quo

ACTORE
J. B.

Cajetanus
Barbaros ex
Mauritania
Tingitana in
Siciliam ir-
rupisse vult,

E

F

sed sibi adver-
santem

non admo-
dum validis.
* jactis

Gregorii Ma-
gini tempore
Martyrium
caedes non con-
tigit, nec au-
ctore Buccel-
lino:

AUCTORE
J. B.

quo S. Placidus martyrio sublatus fuit, potuisse, ut ea victoria elati Mauri, descensione facta in Siciliam, in inermes Siculos iras clademque intulerint. Haud, inquam, hæc satis accurata videntur: duplicem enim tantum a Mauris Justiniani copias, quam Procopius memoret, invenio illatam cladem: alteram quidem lib. II de Bello Vandalico cap. 19, sed quam anno Justiniani 13, Christi 539 ad Abigam fluvium haud procul urbe Bagaitana accepit Gontharis Justiniano sub Salomone militans; at quam Salomon mox egregie ultus est; ut Maurorum animos prior qualiscumque victoria parum ac brevi admodum efferre poterit.

Procopium
habere vide-
tur.

143 Alteram vero lib. citato, cap. 21, qua Salomon Justiniani exercitus dux a Mauris extinctus est: at illam anno Justiniani 17, Christi 543, Procopius illigavit; ut perperam huic annum Justiniani 14 Cajetanus assignasse videatur. Nam post expugnatam a Salomone montem Aurasium anno Justiniani 15, ut cap. 20 Procopius narrat, Afri omnes, quicumque Romanis parebant, stabilem adepti pacem sub moderato ac valde commodo Salomonis regimine, belli cogitatione omni deposita, mortalium omnium felicissimi videbantur. Ac proinde tunc quidem ab armis Mauri quiescere videntur. Quandonam vero rursus ad arma itum sit, mox seq. capituli initio Salomonis cladem simul et interitum relaturus, idem Procopius declarat his verbis: In contrarium hæc felicitas versa est quarto post anno, quo imperii decimum septimum agens Justinianus Cyrum ac Sergium filios Bacchi, fratris Salomonis, præfecit urbibus Africae. Procopius igitur Cajetani sententiæ adversari videtur, nisi ad annos duos aut tres S. Placidi necem differre vel totidem anticipare quis velit: tanti enim S. Placidi Acta facienda non sunt, ut id fieri vetent. Ceterum id Cajetani opinio singulare habet, ut Actis, S. Placidi necem Mamuchæ, regis Hispani Abdalæ duci, adscribentibus, præ reliquis opituletur; quamquam illi haud saveat, quod Acta, Stephano Aniciensi adscripta, Abdalæ dicant toti Hispaniæ dominatum; quod de sola Mauritania Tingitana haud commode videtur intelligi posse: verum quod hic de Hispania sine addito legerat, de suo forte de tota Hispania interpretatus est.

C
cui tamen
favere

144 Cajetano item favere apparet, ut ejus dictis adjiciam aliquid, tum quod Abdala et Mamucha Arabica sint nomina; tum maxime, quod in Actis a Mabillonio vulgatis infra num. 63 his verbis legitur: Cumque omnes (S. Placidus ac Socii) singillatim unus post unum hoc ordine cruciati fuissent, jussit dux Mamucha dari unicuique Sanctorum pugillum unum hordei crudi ad manducandum, et paululum aquæ ad bibendum. Hujusmodi enim cibus Mauris Africanis ea tempestate familiaris fuit: audi Procopium lib. II de Bello Vandalico cap. 6. Pane, inquit, vino cæterisque mitioris victus commodis carent: far autem, olyram atque hordeum, nec mitigata igni, nec commolita, mandunt jumentorum ritu. Quin et Mauros ad illius cibi esum Christianos non raro compulsisse, colligitur e Victore Vitensi lib. II Persecutionis Vandalicæ num. 12 apud Ruinarium, ubi de Maurorum in Christianos sævitie præter alia hæc habet: Reliqui habiliores ad solitudinis loca (Mauris ducentibus, ut paulo ante habet) perveniunt, in quibus collocati, hordeum ad vescendum ut jumenta accipiunt. Ruinarium Victoris Vitensis Historiæ jam laudatæ Passio-

nem septem sanctorum Monachorum, apud Carthaginem sub Hunerico passorum, vel a Victore, ut ait, vel certe ab auctore æquali scriptam, subnecti, in qua quoque num. 2 hisce non absimilia leguntur: Primo sacerdotum et ministrorum copiosissimam et maximam turbam in longinquas et extremas regiones exsilio crudeli (Hunerico, verosimiliter per Mauros, utpote gentiles et ad persequendos Christianos animosiores) detrusit. Quibus bis acutum genus frumenti, quod jumentis solis edere concessum est, nequaquam industria molari contritum, sed manente furfuris cortice loricatum, pro miseratione dari præcepit. Ut plane, quæ in Actis Mabillonianis num. 63 leguntur, modo vera sint, Mauros sapiant.

145 Adducere denique opinionis suæ confirmandæ causa Cajetanus præterea poterat varia, quibus in S. Placidum et illius Socios sævitum est, suppliciorum genera, vis plane similia, quibus Vandali, sæpe per gentiles Mauros feritatis suæ ministros, Catholici ritus Afros affecerunt sub Geiserico et Hunerico, Vandalorum regibus: nam sub Geiserico quidem, teste Victore Vitensi, qui tum in Africa vivebat, lib. I, num. 2 apud Ruinarium Vandali alii palorum vectibus ora reserant, fetidum cœnum ob confessionem pecuniæ faucibus ingerebant: nonnullos in frontibus et tibiis, nervis remugientibus torquendo cruciabant. Plerisque aquam marinam, alii acetum, amurcam, liquamenque et alia multa atque crudelia, tamquam utribus imbutis ori apposita sine misericordia ingerebant... Sacerdotes virosque illustres stimulis ferreis ad ambulandum urgebant... Sed etiam parvulos ab uberibus maternis rapiens barbarus furor, insontem infantiam allidebat ad terram: quæ omnia in Actis (vide supra num. 138) legere est verbis fere iisdem. Acetum quoque asperum et acerrimum Eugenio Carthaginensi episcopo, licet invito, ingestum fuisse, scribit idem Victor lib. V, num. 11. Si vero, qui S. Placido ac Sociis necem intulerunt, barbari Siculas feminas palis minoribus dentatis rectis (lege potius erectis aut jactis) in capite (vide num. 139) crinibusque in iisdem colligatis, simul cum capillis omnem pelliculam capitis auferebant; idem fieri sive per Vandalos, sive per subjectos sibi Mauros Hunericus jussit. Audi Victorem lib. II, num. 4. At ubi ab homine Dei (Eugenio, Carthaginensi episcopo) tale responsum accepit (Hunerico) statuit in portis ecclesiæ collocari tortores: qui videntes feminam vel masculum in specie suæ gentis ambulantes, illico palis minoribus dentatis jactis in capite, crinibusque in iisdem colligatis ac vehementius stringentes, simul cum capillis omnem pelliculam capitis auferebant.

146 Quos dixi, barbari, ut aiunt Acta, ingentia pondera in uno pede colligabant, et laminas ferri ignitas dorso, ventri, mamillis ac lateribus feminarum apponebant: Vandali vel Mauri eorum ministri, ut ait Victor proxime citatus num. 7, virgines sacras torquentes gravi suspendio, atque ingentia pondera pedibus colligantes, laminasque ferri ignitas dorso, ventri, mamillis et lateribus apponebant. Mauros autem Vandalicæ feritatis ministros non raro fuisse, colligi ex Victore potest: Post vero, inquit num. 12, imperatum est Mauris, ut eos, qui ambulare non poterant, ligatis pedibus (similia iterum Acta habent S. Placidi longiora num. 70) velut cadavera animalium mortuorum traherent per dura et aspera loca, ubi pri-

D

illata Mar-
tyribus sup-
plicia,

E

F

nisi hæc illis
recentior ali-
quis pro arbi-
trio appli-
casset.

A mo vestimenta, postea membra singula carpebantur. *Hæc de Siculis universim narrant Acta: de Martyribus vero nostris aiunt, fustibus, suspendio, fumo non semel tortos fuisse, S. Flaviam pedibus in sublime et prorsus indecore suspensam; S. Placido linguam præcisam; sed sine illa non minus commode locutum: quibus similia rursus habet Victor lib. v, num. 1 et 6. Hæc, inquam, ad confirmandam Cajetani sententiam non parum facerent, si Gordianus, ut ille existimavit, ista scripsisset: verum ex ante dictis et collatis Actorum cum Victoris narratione verbis, recentioris auctoris ea esse qui sua ex Victore aliisque corraserit, et barbaris, quæ S. Placidum interfecerunt, quos libuit, mores forsitan affinxerit, quibus facile intelliget. Porro cum in tanta sententiarum varietate, ne una quidem, cui tuto possit fidi occurrat, manifestum est, quam difficile sit, male combinatis S. Placidi Actis medicam hic manum adhibere, quinam Martyres nostros peremerint, statuere ac definire.*

Passi sunt Martyres forte anno 339.

B 447 Nihil de anno, quo passus est S. Placidus, legitur apud Stephanum Aniciensem: at Acta a Mabillonio edita num. 83 ita habent: Passus est autem beatissimus Placidus, martyr Domini nostri Jesu Christi præcelsus, anno ætatis suæ vigesimo sexto, cum duobus fratribus suis Eutychio, Victorino, et sorore Flavia, Fausto, Firmato simul ac monachis triginta (Donatus jam ante occisus erat, Gordianus vero barbarorum manus evaserat ex num. 59) sub sævissimo rege Abdala et duce Mamucha tertio decimo anno Justiniani imperatoris apud Messanam Siciliæ civitatem tertio Nonas Octobris. Unde anno 339, cujus mensis October cum anno Justiniani decimo tertio concurrat, S. Placidum martyrium subisse consequitur; verum paulo post ibidem legitur: Martyrio coronatus quadragesimo primo ac quingentesimo; quæ cum prioribus non coherent. Breviariū Romanum, Clementis VIII et Urbani VIII auctoritate recognitum, priorem temporis notam retinuit: hanc et ego, si quid in re tam incerta audendum est, retinere malim: nam ex ante dictis, necis S. Placidi auctores fuisse Mauros Africanos incoherentes, dum quid certius afferatur, probabilius existimo; et anno 339 iidem Mauri cum Justiniano, ut ex Procopio dixi num 442, bella gessere, ac proin fieri facile potuit, ut Siciliam, quam Gothis Belisarius Justiniani dux eripuerat, tumultuarie sint adorti ac Martyres nostros trucidarint: quia tamen nec id satis stabilitum apparet, S. Placidi necem sub annum 341 signavi principio Commentarii.

die 5 Octobris, excepto Donato, mensis Septembri occiso,

C 841 De die, quo S. Placidi martyrium contigit, utrisque Actis convenit: nempe tertio Nonas Octobris: quo omnes, præter Donatum, occisos dicunt. Donatus vero in Martyrologio Romano Gregorii XIII jussu edito, et Antwerpæ anno 1586 typis Plantiniani excuso, quarto Nonas Octobris, seu die 4 ejusdem mensis his verbis memoratur: In Sicilia, S. Donati monachi et martyris, discipuli sancti Benedicti abbatis: qui captus a Saracenis, cum Christum negare nollet, gladio percussus est. Addit Wion: Passus est anno 344. . . pridie quam S. Placidus pateretur. Ad eundem diem signatur in Martyrologio Benedictino Menardi, in Calendario Sanctorum Benedictinorum, tomo I Actorum eorumdem præfixo, uti et apud Ferrarium: verum hodie, ut ad diem quartum Octobris in Prætermissis est dictum, in Martyrologio Romano ad diem 5 Octobris una Octobris Tomus III.

cum Placido ceterisque ejus Sociis jungitur. Mutationis ratio fuit, quod maluerint illius auctores illum ceteris ad 5 Octobris jungere, quam pridie annuntiare, cum ex utrisque Actis inter Donati et Placidi necem dies multos intercessisse necesse sit, ut illa vel inspicienti patebit. Dies undeviginti Cajetanus numerat ex collatis invicem Actis, tum quæ ipse Gordiani vocat, et Mabillonius edidit; tum Stephani Aniciensis: quo pacto 16 Septembris Donatus martyrium subisse dicendus est.

AUCTORE J. B.

§ X. Variæ conditi a S. Placido Messanæ monasterii vicissitudines.

F usus tot Martyrum sanguis impiam barbarorum crudelitatem non stitit; verum, ubi deesse animadvertunt Christianos, quos furori suo litent, in S. Placidi monasterium furorem vertunt, et in conditum ab illo S. Joannis Baptistæ templum sacrilegas manus injiciunt: illud flammis tradunt et a fundamentis evertunt: in templum vero S. Joannis Baptistæ ea committunt, quæ infra in Actis Mabillonianis num. 80 sine horrore non legas: arduum tamen creditur est, quod de eodem ibidem his verbis legitur: Præ celsitudinis vero magnitudine, ecclesiam, quam intra monasterium suum beatus Placidus in honore S. Joannis Baptistæ ædificaverat, cum esset ampla et alta, Saraceni succendere (ne quidem quadruplo, quo in id incubuisse dicuntur) sive evertere potuerunt. His peractis, barbari, quinto post occisos Martyres die, Messana solverunt, sed divina insequente vindicta; nam in ipso adhuc freto Siculo Rhegium versus navigantibus tanta repente tempestas incubuit, ut Saracenos, quotquot erant, inquit Stephanus Aniciensis, in maris ima depresserit. Naves centum, Saracenos vero sexdecim mille octingentos numerant Acta Mabilloniana; quo teste, ignoro. Atque hæc quidem prima fuit monasterii Placidiani clades.

Messanense conobium, occisis Martyribus;

E

130 Jacebant interim in maris littore inhumata Martyrum corpora; quibus barbaris humaniores feræ pepercerant hactenus; de quorum discessu Gordianus, qui fuga mortis supplicium evaserat, monitus, Sanctorum exuvias collegit ac tumulis, quo fas fuit honore, recondidit; S. Placidi nimirum, Eutychie, Victorini et Flavie in S. Joannis Baptistæ ecclesia; monachorum vero triginta, in ipso, in quo jacebant, maris littore. Ubi Firmati et Fausti? Sepultis Martyribus, Gordianus Constantinopolim abiisse dicitur: quod utique, ut num. 38 et seq. jam dictum est, parum verisimile est, nec erat ex ejus officio. Magis frugi Siculi fuisse feruntur: hinc namque instaurando S. Placidi monasterio animam adjecisse dicuntur, novamque a S. Benedicto discipulorum coloniam petisse, scriptis ad illum litteris, quas infra num. 85 in Actis primo loco edendis habes: sed non modo has litteras, sed et Benedicti ad suos, audito S. Placidi martyrio, orationem, quisquis in illas vel oculos conjecerit, ut scitias habiturum existimo; de quibus nihil apud Stephanum Aniciensem occurrit, sicut nec apud hunc quidquam legitur de his, quæ in Actis a Mabillonio editis porro narrantur. Sunt autem potissimum hæc: S. Benedictum, quem

a barbaris destruitur; set brevi

F